

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR**

KADİR TOPRAK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2022/2407
Karar Tarihi : 9/10/2024

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR
Başvurucu : Kadir TOPRAK
Vekili : Av. Yusuf EŞBERK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, müdafinin sağlık mazeretinin kabul edilmemesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/1/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Tüm dünyayı ve ülkemizi birçok alanda etkileyen ve COVID-19 olarak adlandırılan yeni tip bir virüsün 2019 yılının sonlarında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Wuhan şehrinde görülmesinin ardından 11/3/2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel salgın (pandemi) ilan edilmiştir. Türkiye de bu salgından etkilenmiş, Sağlık Bakanlığı tarafından ilk COVID-19 vakasının 11/3/2020 tarihinde teşhis edildiği açıklanmış ve bu tarihten itibaren salgınla mücadele etmek için yetkili makamlar tarafından bazı tedbirlerin uygulanması yoluna gidilmiştir (AYM, E.2023/44, K.2023/71, 05/04/2023, § 5). Alınan birçok tedbirin yanı sıra hastalığa yakalanan ve hastalarla teması olan kişilere yönelik olarak karantina ve izolasyon gibi tedbirler uygulanmıştır.

6. Salgının etkilerinin devam ettiği dönemde başvuru hakkında yapılan bir şikâyet üzerine Adana Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturma sonucunda başvurunun basit yaralama suçundan cezalandırılması talebiyle 12/4/2021 tarihinde iddianame düzenlenmiştir.

7. Adana 8. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Yargılama iki celsede tamamlanmıştır. Duruşmanın 21/9/2021 tarihli ilk celsesine müdafii ile katılan başvuru, müştekinin saldırısı üzerine başlayan tartışmada müştekiye vurduğunu belirtmiştir. Duruşma Tutanağı'na göre başvuru, sonraki duruşmalardan bağışık tutulmak istemiş; müşteki, usulüne uygun davetiye tebliğ edilmesine rağmen duruşmaya katılmamıştır. Mahkeme başvurunun duruşmadan bağışık tutulma talebi konusunda bir değerlendirme yapmamış, duruşmaya katılmayan müştekinin zorla getirilmesine karar vererek duruşmayı 7/12/2021 tarihine ertelemiştir.

8. Başvuru müdafii 7/12/2021 tarihinde saat 08.32'de *sağlık sorunları* nedeniyle duruşmaya katılamayacağını bildiren mazeret dilekçesini Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla Mahkemeye sunmuştur. İkinci celsenin Duruşma Tutanağı'na göre zorla getirilmesine karar verilen ancak adresinde ulaşılamayan müşteki duruşmada hazır edilememiştir. Bu celsede Mahkeme, müdafinin mazeretini belgelendirmediği gerekçesiyle -yargılamanın geldiği aşamayı da gözönünde bulundurarak- reddetmiş; yargılamaya katkı sağlamayacağı kanaatiyle müştekiyi dinlemekten vazgeçmiştir. Aynı celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamış, Mahkeme savunmanın hazır bulunmadığı bu celsede başvurunun anılan suçtan 2.400 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir.

9. Sağlık sorunları nedeniyle mazeret dilekçesi sunan ve hastaneye başvurarak COVID-19 testi veren başvuru müdafinin anılan hastalığa yakalandığı 8/12/2021 tarihinde sonuçlanan test ile tespit edilmiştir.

10. Başvuru, nihai kararı 10/12/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

11. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüphelinin veya sanığın müdafii seçimi" başlıklı 149. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafii'nin yardımından yararlanabilir; kanuni temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafii seçebilir."

12. 5271 sayılı Kanun'un "Ara verme" başlıklı 190. maddesi şöyledir:

"(1) Duruşmaya, ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir. Ancak, zorunlu hâllerde davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak surette duruşmaya ara verilebilir.

(2) 176 ncı maddede belirlenen süreye uyulmamış ise duruşmaya ara verilmesini istemeye hakkı olduğu sanığa hatırlatılır."

2. Yargıtay Kararları

13. Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 16/5/2024 tarihli ve E.2024/1105, K.2024/6846 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasını sunmasından sonraki celseden önce rahatsızlığı nedeniyle duruşmaya katılamayacağına dair 03.12.2021 tarihli sağlık raporunu mazeret dilekçesi ekinde sunan, dilekçesinde esas hakkındaki mütalaayı iki gün önce öğrendiğini söyleyip rahatsızlığının devamı halinde müdafii tutmak istediğini belirten ve öncesinde yapılan 06.11.2020 ve 09.07.2021 tarihli duruşmalara da katıldığı dosya kapsamından anlaşılan sanığın mazeretinin, '...iki yıldır sürekli benzer sağlık sebepleriyle mazeret dilekçesi gönderdiği, duruşmalara katılmadığı, müdafii seçerek duruşmalara göndermediği, esas hakkındaki mütalaaya yönelik bilgi sahibi olduğu...' biçiminde yerinde olmayan gerekçeyle reddedilerek, sanığın savunma hakkının kısıtlanması [bozmayı gerektirmiştir.]"

14. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 13/5/2024 tarihli ve E.2022/6654, K.2024/6430 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkemece 14.09.2021 tarihli duruşmada Cumhuriyet savcısına varsa tevsii tahkikat yoksa mütalaasını sunmak üzere süre verildiği, Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasını hükümlerin verildiği 23.11.2021 tarihli duruşmada açıkladığı ve duruşma gününden haberdar olan sanıklar müdafiiyelerinin duruşmadan önce ayrı ayrı sundukları dilekçeleriyle başka mahkemelerdeki duruşmaları nedeniyle celseye katılamayacaklarını ifade edip Cumhuriyet savcısının mütalaasına karşı beyanda bulunmak üzere süre talep etmelerine rağmen, Mahkemece anılan talepler reddedilerek sanıkların mahkûmiyetlerine karar verildiğinin anlaşılması karşısında, 5271 sayılı Kanun'un 197 nci maddesi, delillere erişme ve savunma hazırlama imkânları itibarıyla çelişmeli yargılamanın gereği olan silahların eşitliği ilkesi ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ncı

maddeleri ile teminat altına alınan adil yargılanma ilkesi dikkate alındığında, sanıklar müdafilerinin mazeretleri kabul edilerek Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasına karşı savunma yapma imkânı tanındıktan sonra sanıkların hukuki durumlarının tayini gerekirken, yargılamaya devam edilip hükümler kurulması suretiyle sanıkların savunma haklarının kısıtlanması, hukuka aykırı bulunmuştur."

15. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 8/4/2021 tarihli ve E.2018/6712, K.2021/3540 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıklar hakkında kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan açılan kamu davasına ilişkin yargılamanın toplam 3 oturumda tamamlandığı, ilk iki oturumda hazır bulunan sanıklar müdafinin, iddia makamı tarafından esas hakkında mütalaanın sunulup, bu mütalaa doğrultusunda mahkûmiyet hükmünün kurulduğu 18.12.2014 tarihli 3. oturum için 'Yayladağı Adliyesi ve İcra Dairesindeki işleri nedeniyle duruşmaya katılamayacağından' bahisle mazeret dilekçesi vermiş olması karşısında, 5271 sayılı CMK'nin 197. maddesi, delillere erişme ve savunma hazırlama imkânları itibarıyla çekişmeli yargılamanın gereği olan 'silahların eşitliği' ilkesi ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddeleri ile teminat altına alınan adil yargılanma ilkesi dikkate alınarak; sanıklar müdafinin mazeretinin kabulü ile sözlü savunma yapma imkânı tanındıktan sonra sanıkların hukuki durumlarının tayini gerekirken, mazeret dilekçesi sunup duruşmanın ertelenmesini isteyen sanıklar müdafinin talebi reddedilerek yargılamaya yokluğunda devam edilip hüküm kurulması suretiyle savunma hakkının kısıtlanması [bozmayı gerektirmiştir.]"

16. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 30/11/2022 tarihli ve E.2021/11645, K.2022/14041 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"26/04/2021 tarihli mazeret dilekçesi ile 29/04/2021 tarihli celse için koronavirüs hastalığının izolasyon sürecinde olduğundan bahisle duruşmaya katılamayacağını ve duruşmanın başka bir güne ertelenmesini talep eden sanık müdafinin mazeretinin kabulüne karar verildiği hâlde, aynı celsede hüküm kurulması suretiyle savunma hakkının kısıtlanması [bozmayı gerektirmiştir.]"

17. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 21/2/2024 tarihli ve E.2022/5856, K.2024/1592 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın savunmasının alınması için talimat mahkemesince açılan celseye, sanık müdafii tarafından, 27.04.2022 tarihli, 'sanığın covid olduğunu' ve bu nedenle duruşmanın başka bir güne ertelenmesini bildirir mazeret dilekçesi gönderilmesine rağmen, sanık müdafinin mazeret dilekçesi hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmeden, yargılamaya devamla yazılı şekilde ilk derece mahkemesinin verdiği cezadan daha ağır bir cezaya karar verilmesi suretiyle savunma hakkının kısıtlanması hukuka aykırı bulunmuştur."

18. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 29/4/2019 tarihli ve E.2018/7035, K.2019/3071 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"20.11.2017 tarihli 2. celsede Cumhuriyet savcısı tarafından esas hakkında mütalaanın sunulması üzerine sanık ve müdafince mütalaya karşı süre istendiği, sanık müdafinin 12.12.2017 tarihli dilekçesi ile sağlık sorunlarını gerekçe göstererek 13.12.2017 tarihli oturuma katılamayacağını bildirmesi ve sanığın da 13.12.2017 tarihli duruşmada müdafisinin olmaması nedeniyle savunmasını hazırlayamadığını, ek süre talep ettiğini beyan

ettiği nazara alındığında, mahkemece sanık müdafinin sağlık mazeretinin neden kabul edilmediği karar yerinde tartışılmadan gerekçesiz olarak reddedilmek suretiyle savunma hakkının kısıtlanmasına yol açacak ve bu hakkın kullanılmasını etkisiz kılacak şekilde CMK'nın 176/4, 190/2. ve 216. maddelerine aykırı olarak hüküm kurulması [bozmayı gerektirmiştir.]"

19. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 19/9/2023 tarihli ve E.2021/19587, K.2023/5735 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İlk Derece Mahkemesince yapılan yargılamanın 20.03.2018 tarihli celsesinde Cumhuriyet savcısı tarafından esasa ilişkin mütalanın sunulduğu, sanık müdafinin duruşmaya katılamayacağını bildiren mazeret dilekçesi sunduğu, buna rağmen İlk Derece Mahkemesince 'CMK'nın 190 ncı maddesi gereğince duruşmanın ara verilmeden sonuçlanmasının gerekmesi, mahkememizce duruşma günleri belirlenirken sanık müdafilerinin defter durumlarına göre hareket edilmesi, mahkememizdeki son duruşmaya katılmış olan sanık müdafinin rızası ile duruşma gününün belirlenmiş olması, ByLock uygulaması içeriklerinin 15.01.2018 tarihinde Uypap sistemi üzerinden dosyaya girmiş olması, sanık müdafinin Ankara'da acele ve süreli işleri olduğundan bahsetmiş olmasına rağmen mazeretinin yazılı belge ile yada somut başka bir bilgi ile desteklenmemiş olması, bu davalarda son zamanlarda gözlemlendiği gibi işin mümkün olduğunca uzatılması gibi bir yöntemin izlendiğinin anlaşılması hususları birlikte gözetilerek' denilmek suretiyle mazeretin reddine karar verilerek sanık müdafinin esasa ilişkin savunması alınmadan sanık ve müdafinin yokluğunda sanığın mahkûmiyetine karar verildiğinin anlaşılması karşısında, 5271 sayılı CMK'nın 197 nci maddesi, delillere erişme ve savunma hazırlama imkânları itibarıyla çelişmeli yargılamanın gereği olan 'silahların eşitliği' ilkesi ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ncı maddeleri ile teminat altına alınan adil yargılanma ilkesi dikkate alınarak; adaletin selameti ve sanığa isnat edilen suçun niteliği dikkate alındığında, sanık müdafinin esasa ilişkin son savunmasını almadan sanık ve müdafinin yokluğunda mahkûmiyet hükmü kurulmak suretiyle savunma hakkının kısıtlanmasını doğuracak biçimde CMK'nın 101/3, 150/3, 188/1, 197/1 ve 289/1-a-e maddelerine muhalefet edilmesi nedeniyle incelenen hüküm hukuka aykırı bulunmuştur."

20. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 27/9/2023 tarihli ve E.2021/18214, K.2023/6229 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"24.10.2017 tarihli son duruşma saatinde duruşma salonunda hazır olduğu anlaşılan, ancak duruşma saatinin öğleden sonra olacak şekilde gecikmesi, başka işlerinin olması ve yazılan müzekkerenin cevabının beklenecek olması nedeniyle duruşmaya katılamayacağına ilişkin mazeret dilekçesi sunan müdafinin mazeretinin, sanık müdafinin öğleden önce duruşma saatinde duruşma salonunda olduğu, yargılama sırasında dışarı çıktığı, mübaşire sözlü olarak müvekkilinin mazereti olduğunu beyan etmesi nedeniyle duruşmanın öğleden sonraki saate bırakıldığı ve sonraki mübaşir çağrılarında hazır olmadığı belirtilerek mazeret dilekçesinde ileri sürdüğü sebeplerin duruşmaya katılmasına engel teşkil etmeyeceği gerekçesiyle 676 sayılı KHK'nın 5. maddesi ile değişik CMK'nın 188/1-2. cümlesi maddesi uyarınca reddedildiği, sanığın ve müdafinin yokluğunda iddia makamının esas hakkında mütalaasını sunduğu ve esas hakkında savunmaları alınmadan mahkûmiyet hükmü kurulduğu anlaşılmakla; 5271 sayılı CMK'nın 197. maddesi, delillere erişme ve savunma hazırlama imkânları itibarıyla çelişmeli yargılamanın gereği olan 'silahların eşitliği' ilkesi ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddeleri ile teminat altına alınan adil yargılanma ilkesi dikkate alınarak; adaletin selameti ve sanığa isnat edilen suçun niteliği dikkate alındığında, sanık ve müdafinin esas hakkında mütalaadan haberdar edilmeksizin, dosyayı inceleyerek son savunma hazırlayabilmeleri için sanık ve müdafine makul süre verilmeksizin ve Anayasanın 36, Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesinin 6. maddelerinde teminat altına alınan adil yargılanma ilkesine aykırı olacak ve savunma hakkının kısıtlanmasını doğuracak biçimde sanığın vekaletnameli müdafî bulunmaksızın ve sanığa re'sen barodan başka bir müdafî de görevlendirilmeksizin mahkûmiyet hükmü kurulmak suretiyle CMK'nın 150/3, 188/1, 197/1 ve 289/1-a-e maddelerine muhalefet edilmesi [bozmayı gerektirmiştir.]"

B. Uluslararası Hukuk

21. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı bakımından ilgili uluslararası hukuk için bkz. *Ufuk Rifat Çobanoğlu* (B. No: 2014/6971, 1/2/2017, §§ 25-27); müdafî yardımından yararlanma hakkı bakımından ilgili uluslararası hukuk için bkz. *Halit Kara*, B. No: 2019/6722, 12/4/2023, §§ 33-41).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 9/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu müdafî; duruşmanın yapıldığı tarihte COVID-19 salgın hastalığına bağlı olarak her gün çok sayıda insanın hayatını kaybettiğini, bu hastalığa yakalandığından şüphelenmesi nedeniyle mazeret dilekçesini Mahkemeye sunduğunu belirtmiştir. Hızla yayılan bu hastalığı Mahkeme Heyetine ve diğer kişilere bulaştırmamak için mazeret dilekçesi sunduğunu belirten başvurucu müdafî, ertesi gün yaptırdığı testin sonuçlanmasıyla da hastalığa yakalandığının tespit edildiğini vurgulamıştır. Başvurucu müdafî; sağlık mazeretini reddeden Mahkemenin savunmalarını dinlemeden kesin olarak mahkûmiyet kararı vermesi nedeniyle savunma hakkının, mahkûmiyet kararında belirleyici olan müşteki beyanlarının duruşmada alınmaması ve müştekiyi sorgulama imkânının tanınmaması nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin, kesin olarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle de hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu bağlamda başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafî yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan müdafî yardımından yararlanma

hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Anayasa Mahkemesi savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına ilişkin ilkeleri *Ufuk Rifat Çobanoğlu* kararında belirlemiştir. Bu kapsamda bir taraftan suç isnadı altındaki kişiye savunma için yeterli zamanın yargılamayı adil olmaktan çıkarmayacak şekilde tanınması, diğer taraftan tanınacak zamanın yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılmasını olumsuz etkileyecek uzunlukta olmaması gerekir. Diğer bir ifadeyle yargılama, savunma için gerekli zamana sahip olma hakkını zedeleyecek şekilde aceleye getirilmemeli; anılan hakkın gerçek anlamda kullanılmasını mümkün kılacak bir süratle sonuçlandırılmalıdır. Bunların yanında yargılama sürecindeki esaslı işlemlere karşı süre verilmemesi, başvurunun savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamaların sonucunu etkileyebilmesi noktasında iddia makamına nazaran dezavantajlı bir duruma düşmesine sebebiyet verebilir. Yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkemenin kararını esaslı bir şekilde değiştirebilecek nitelikteki yeni durumlarda suç isnadı altındaki kişiye gerekli zaman ve kolaylıklar sağlanmalıdır (*Ufuk Rifat Çobanoğlu*, §§ 35-49).

28. Gerekli zaman yargılanan kişinin hakkındaki iddiaları öğrendikten sonra savunma için zorunlu hazırlıkları yapabileceği süreyi ifade eder. Savunma için gerekli kolaylık kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Bu kolaylıklardan biri de kovuşturma evresinde sanığın müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş sunmasına imkân verilmesidir. Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliği büyük öneme sahiptir. Değerlendirme, yargılamanın bütünlüğü gözetilerek yapılmalıdır (*Mahmut Deniz*, B. No: 2019/3512, 26/5/2021, § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Ufuk Rifat Çobanoğlu*, §§ 43, 45).

29. Anayasa Mahkemesi somut başvurudakine benzer şikâyetleri *Ali Saçkın* (B. No: 2020/20852, 19/10/2023) kararında incelemiştir. Anılan karara konu olayda istinabe yoluyla savunması alınan sanık duruşmadan bağışık tutulmayı talep etmiş, ancak mahkeme bu talep hakkında bir karar vermemiştir. Tek celsede tamamlanan duruşmadan önce sanık müdafinin sunduğu mesleki mazeret dilekçesi mahkeme tarafından değerlendirilmemiş, duruşmada açıklanan esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmaya gerekli zaman ve kolaylıklar tanınmadan sanık ve müdafinin yokluğunda duruşma bitirilerek mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararında; esas hakkındaki mütalaanın sunulmasının başvuruya konu yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkeme kararını esaslı şekilde değiştirebilecek nitelikteki bir işlem olmasına rağmen savunmanın hazırlanması için süre verilmemesi nedeniyle başvurunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

30. Somut olayda Mahkeme, duruşmanın ilk celsesinde müdafii ile hazır bulunan başvurunun savunmasını almış; müştekinin zorla getirilmesine karar vererek duruşmayı ertelemiştir. İkinci celseden önce başvuru müdafii *sağlık sorunları* sebebiyle duruşmaya katılamayacağını bildirerek mazeretinin kabul edilmesini talep etmiştir. Mahkeme ikinci celsede hazır edilemeyen müştekiyi dinlemekten vazgeçmiş, belgelendirilmediği gerekçesiyle başvuru müdafinin mazeretini reddetmiştir. Böylelikle başvuru ve müdafinin

müştekinin dinlenmesinden vazgeçilmesine ilişkin ara kararına karşı diyecekleri de sorulamamıştır. Aynı celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını açıklamış, Mahkeme başvurunun mahkûmiyetine kesin olarak karar vermiştir. Esas hakkındaki mütalaanın sunulmasının başvuruya konu yargılama sürecinde ortaya çıkan ve mahkeme kararını esaslı şekilde değiştirebilecek nitelikteki bir işlem olduğu tartışmasızdır. Duruşmadan bağışık tutulma talebi olan ancak bu talebi hakkında herhangi bir karar verilmeyen başvurunun yokluğunda sunulan esas hakkındaki mütalaaya karşı kendisi veya müdafii aracılığıyla savunma sunmasına imkân tanınmamıştır. Yargıtay benzer durumlarda başvurunun veya müdafinin mazeret taleplerinin kabul edilmemesini savunma hakkının kısıtlanması olarak değerlendirmiştir (bkz. §§ 13-20).

31. Öte yandan başvuru müdafinin *sağlık sorunları* nedeniyle mazeret dilekçesi sunduğu yargılamanın yapıldığı tarihte küresel çapta bir salgın hastalık bulunduğu gözden kaçırılmamalıdır. Anılan hastalığa yakalandığı şüphesiyle mazeret dilekçesi sunan başvuru müdafinin dilekçeyi sunduğu anda mazeretini belgelendirmesinin olanaklı olmadığına, yapılan testin belli bir sürecin ardından sonuçlandığına dikkat çekilmelidir. Bir belgeye dayalı olmayan mazeretlerin mahkemelerce kabul edilmemesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin ihlaline yol açmayabilir. Ancak ani gelişen veya acil ve önemli durumların söz konusu olabileceği gözetilerek özellikle esaslı işlemlerin yapıldığı duruşmalarda belgelendirilmemiş olsa dahi mazeretlerin kategorik olarak reddedilmemesi gerektiği kabul edilmelidir. Bu kapsamda somut olayda özellikle yargılamanın yapıldığı dönemin özel koşulları dikkate alındığında Mahkemenin küresel çapta devam eden olağanüstü koşulları gözeterek sağlık mazeretlerini titizlikle incelemesi gerektiği belirtilmelidir. Buna rağmen Mahkeme -başvurucunun maruz kaldığı olumsuzluğun telafi edilmesi için herhangi bir karşı dengeleyici güvenceye de başvurmadan- esas hakkındaki mütalaanın açıklandığı celsede başvuru müdafinin mazeretini reddetmiş, başvuru ve müdafine savunma hakkı tanımaksızın karar vermiştir. Olayın gerçekleştiği tarih ile kovuşturmanın sonuçlandığı tarih arasında uzun bir zaman geçmediği de gözetilerek yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel şartlarında- müdafî yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvuru ayrıca müştekinin ifadesi alınmadan ve gerekli belgeler toplanmadan karar verilmesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin, hükme karşı kanun yoluna başvuru imkânı tanınmaması nedeniyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı yönünden ulaşılan sonuç ve özellikle yeniden yargılama şeklinde hükmedilen giderim gözetildiğinde başvurunun müştekiyi (tanığı) sorgulayamadığına ilişkin şikâyetinin yeniden yargılama sırasında dikkate alınabileceği gözönünde bulundurularak başvurunun bu iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

34. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 1.500 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargı mercilerine aittir (*Orhan Kılıç* [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda suçun sübutu konusunda karar vermek, Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede Mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

37. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 8. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/297; K.2021/575) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucaya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.